

IDENTITA AKO ASPEKT BEZPEČNOSTNEJ KULTÚRY VYBRANÝCH ŠTÁTOV

IDENTITY AS AN ASPECT OF THE SECURITY CULTURE OF SELECTED STATES

Martin DANIŠ

História článku

Doručený: 07.01.2026

Schválený: 15.05.2026

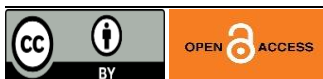
Vydaný: 30.06.2026

ABSTRACT

Security culture is shaped by historical experiences, identity, but also geopolitical priorities. This article analyzes how the identity of Estonia, Latvia, Lithuania and the Russian federation is reflected in their security culture. After the collapse of the Soviet Union in 1991, the Baltic states began to orient themselves towards Western states and their aim was integration into NATO and the European Union. The security policy of the Baltic States was based on NATO membership, collective defense and strengthening cyber security. The Russian federation, on the other hand, tried to maintain its influence in the post-Soviet space and prevent the expansion of NATO towards its borders. This article defines the key differences between these states' security strategies, particularly in threat perception, military strategy, cyber security and information operations. The Baltic states perceive the Russian Federation as the biggest threat and are building defense mechanisms within NATO, including forward presence. The conclusion of the article presents scenarios of possible future developments, with continued hybrid warfare, cyber and disinformation threats as the most likely scenario. The Baltic region will continue to be one of the most important strategic points in the rivalry between NATO and the Russian federation.

KEYWORDS

Baltic states, Russian federation, Identity, Security culture

© 2026 by Author(s). This is an open access article under the Creative Commons Attribution International License (CC BY). <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

ÚVOD

Bezpečnostná kultúra predstavuje súbor hodnôt, historických skúsenosti, strategických rozhodnutí a postupov, ktoré formujú vnímanie hrozieb zo strany štátu a ovplyvňujú spôsob akým štáty na tieto hrozby reagujú. Bezpečnostná kultúra je neoddeliteľnou súčasťou strategického myslenia štátov, pričom jedným z kľúčových faktorov, ktorý ju ovplyvňuje je národná identita. Národná identita predstavuje jednak postoj štátu k medzinárodným vzťahom, ale aj jeho prístup k vnútropolitickým výzvam.

Identita je formovaná rôznymi faktormi, medzi ktoré patria napríklad geopolitická situácia, historické skúsenosti a kultúrne dedičstvo. Identita sa môže dynamicky meniť v závislosti od vonkajších a vnútorných podmienok. Identita zohráva významnú úlohu pri vnímaní bezpečnostných hrozieb a tvorbe bezpečnostných stratégií jednotlivých štátov.

Tento článok sa zameriava na vplyv identity na bezpečnostnú kultúru Estónska, Lotyšska, Litvy a Ruskej federácie. Tieto štáty majú spoločne historicky prepojený vývoj, pričom Estónsko, Lotyšsko a Litva sa po získaní nezávislosti v roku 1991 orientovali na západné štáty a ich cieľom bola integrácia do NATO a Európskej únie. Na druhej strane sa Ruská federácia snažila od svojho vzniku v roku 1991 udržať si vplyv v krajinách bývalého Sovietskeho zväzu a aj cestou tohto vplyvu zabrániť rozširovaniu NATO o tieto štáty. Na udržanie tohto vplyvu Ruská federácia používala rôzne dezinformačné kampane, hybridné operácie, ale aj energetickú závislosť týchto štátov na nerastných surovinách Ruskej federácie.

Cieľom tohto článku je metódami analýzy, syntézy, komparácie a metódy scenárov skúmať ako identita ovplyvňuje bezpečnostné stratégie týchto štátov a aké dôsledky to má na bezpečnostnú politiku týchto štátov, ale aj na stabilitu v celom regióne. Scenáre v piatej kapitole sú výsledkom expertného odhadu, ktorý kombinuje analýzu historických skúseností so súčasnými vzorcami identity. Tento prístup umožňuje identifikovať hlbšie faktory, ktoré formujú dlhodobé bezpečnostné smerovanie pobaltských štátov. Pri porovnaní bezpečnostnej kultúry pobaltských štátov a Ruskej federácie je dôraz kladený na faktory, ktoré formujú súčasné strategické prostredie daného regiónu a to historickú skúsenosť, vnímanie vlastnej suverenity, technologickú i spoločenskú odolnosť voči hybridným hrozbám.

1 IDENTITA

Identita v kontexte bezpečnostných štúdií predstavuje súbor hodnôt, historických skúseností a kultúrnych vzorcov, ktoré formujú spôsob, akým štát a jeho obyvateľstvo chápu bezpečnosť, možné hrozby a vlastné postavenie. Identita ovplyvňuje to, ako štát a jeho obyvateľstvo vníma hrozby a bezpečnosť, formuluje svoje strategické ciele a vytvára medzinárodné vzťahy s inými štátmi. Národná identita je teda jedným z kľúčových determinantov bezpečnostnej kultúry štátov, pretože ovplyvňuje to, ako štáty vnímajú seba samých a ostatných aktérov (Hofreiter, 2023).

Spolupatričnosť a lojalita k spoločným prvkom a symbolom národného spoločenstva je definovaná ako národná identita. Je charakterizovaná národnými symbolmi a prvkami, medzi ktoré patria krajina, náboženstvo, zvyky a rituály, história, jazyk, literatúra, ľudia atď.

Štátnu identitu tvorí súbor široko akceptovaných (často symbolických alebo metaforických) reprezentácií štátu. Ide najmä o vzťah k iným štátom, spolu s príslušnými presvedčeniami o primeranom správaní, právach alebo povinnostiach (Hofreiter, Šimko, 2024).

Identita štátu má dve dimenzie:

- vnútornú dimenziu,
- vonkajšiu dimenziu.

Vnútorná dimenzia identity štátu zahŕňa základné charakteristiky, ktoré definujú štát ako jednotný a funkčný celok vo vnútri jeho hraníc. Vnútorná dimenzia identity štátu teda vyjadruje pohľad štátu na seba, pohľad na to ako občania vnímajú štát, jeho hodnoty, princípy a základné piliere existencie.

Vonkajšia dimenzia identity štátu odráža jeho postavenie, vnímanie a interakciu s inými aktérmi na medzinárodnej scéne. Vonkajšia dimenzia identity štátu teda vyjadruje spôsob akým je štát vnímaný na medzinárodnej úrovni, pričom táto dimenzia je dynamická a môže sa meniť aj v závislosti od rozhodnutí štátu (Hofreiter, Šimko, 2024).

2 BEZPEČNOSTNÁ KULTÚRA

Bezpečnostná kultúra je definovaná ako kombinácia hodnôt, tradícií, prístupov a postojov, ktoré ovplyvňujú spôsob, akým štáty reagujú na bezpečnostné výzvy a otázky bezpečnosti považujú za najvyššiu prioritu, ktorej venujú adekvátnu a trvalú pozornosť (Hofreiter, Šimko, 2024). Kultúru bezpečnosti môžeme definovať ako určitú úroveň rozvoja človeka a spoločnosti charakterizovanú významom zaistenia bezpečnosti v systéme osobných a spoločenských hodnôt, zavedením stereotypov bezpečného správania sa ľudí ako v každodennom živote doma, na verejnosti či na pracovisku a taktiež v nebezpečných a mimoriadnych situáciách. Kultúru bezpečnosti tiež môžeme vnímať ako súbor základných predpokladov, hodnôt, noriem, pravidiel, symbolov a presvedčení, ktoré ovplyvňujú vnímanie výziev, príležitostí, rizík. Taktiež ju môžeme vnímať ako spôsob vnímania bezpečnosti a tým aj uvažovania o metódach a spôsoboch naučeného správania sa a činností v záujme bezpečného pretrvania a rozvoja všetkých objektov spoločnosti ako aj spoločnosti ako celku.

Kultúru bezpečnosti, posudzovanú ako výsledok plnenia funkcie štátu v oblasti jeho bezpečnosti ovplyvňuje najmä:

- systém sociálnych hodnôt a priorít v oblasti bezpečnosti,
- definovanie národného záujmu v oblastiach a sektoroch národnej bezpečnosti a ľudskej bezpečnosti,
- bezpečnostná stratégia a bezpečnostná politika štátu ,ich reálnosť, komplexnosť a realizovateľnosť,
- prístup politickej reprezentácie k potrebám bezpečnosti štátu a jeho občanom,
- kvalita a kvantita právnych noriem, predpisov a štandardov pre zaistenie bezpečnosti štátu a jeho občanov,
- kvalita bezpečnostného výskumu a bezpečnostného vzdelávania,
- propagácia kultúry bezpečnosti v masovokomunikačných prostriedkoch,

- synergia a subsidiarita orgánov štátnej správy, miestnej samosprávy, občianskeho sektora a ďalších združení pri realizácii štátnej politiky bezpečnosti starostlivosť štátu o funkčný bezpečnostný sektor s vytváraním podmienok pre jeho činnosť,
- organizácia prípravy obyvateľstva v oblasti prevencie, presadzovanie vzorov bezpečného správania sa a reakcie na nebezpečné situácie a riziká (Hofreiter, Brezina, 2023).

Bezpečnostnú kultúru je možné posudzovať v rovine:

- individuálnej,
- inštitucionálnej,
- národnej,
- globálnej.

Individuálna rovina zahŕňa správanie jednotlivcov, postoje a ich vedomosti vo vzťahu k bezpečnosti. Individuálna rovina je základom bezpečnostnej kultúry, pretože bezpečnostné povedomie a zodpovednosť jednotlivcov ovplyvňujú celkovú odolnosť spoločnosti voči bezpečnostným hrozbám. Medzi kľúčové aspekty individuálnej bezpečnosti je možné zaradiť vzdelávanie, bezpečnostné návyky a zodpovednosť občanov.

Inštitucionálna rovina zahŕňa hodnoty, normy a postupy inštitúcií, ktoré sa podieľajú na zabezpečení národnej bezpečnosti. Inštitucionálna rovina je významná pre efektívne fungovanie bezpečnostných zložiek, kde tieto zložky musia disponovať jasnými procedúrami a normami, ktoré zabezpečujú ich pripravenosť čeliť rôznym druhom hrozieb. Medzi kľúčové aspekty inštitucionálnej bezpečnosti patrí profesionalizácia, transparentnosť a krízový manažment.

Národná rovina bezpečnostnej kultúry sa odráža v strategických dokumentoch štátu, legislatíve a celkovom prístupe štátu k otázkam bezpečnosti. Národná bezpečnostná kultúra je ovplyvnená najmä históriou a identitou štátu a tieto faktory ovplyvňujú bezpečnostné stratégie jednotlivých štátov. Medzi kľúčové aspekty národnej roviny bezpečnostnej kultúry štátu patrí formulácia bezpečnostných stratégií, história, geopolitický kontext a hodnoty a normy spoločnosti.

Globálna rovina bezpečnostnej kultúry zahŕňa spoluprácu štátov globálnych bezpečnostných štruktúr a organizácií ako sú napríklad Organizácia spojených národov, Severoatlantická aliancia alebo Európska únia, prípadne v rámci regionálnych štruktúr, ako je napríklad Vyšehradská štvorka.

Zapojenie štátu do medzinárodných bezpečnostných štruktúr a organizácií je prejavom vyspelej bezpečnostnej kultúry, ktorá presahuje hranice národného štátu a zahŕňa kooperáciu medzi jednotlivými štátmi. Medzi kľúčové aspekty globálnej roviny bezpečnostnej kultúry patrí kolektívna bezpečnosť, spolupráca pri riešení globálnych výziev a medzinárodná diplomacia (Hofreiter, Šimko, 2024).

3 IDENTITA AKO ASPEKT BEZPEČNOSTNEJ KULTÚRY VYBRANÝCH ŠTÁTOV

3.1 Estónsko

V priebehu posledných desaťročí sa Estónsko vyprofilovalo ako príklad krajiny s výraznou národnou identitou a silnou bezpečnostnou kultúrou. Tato identita, formovaná historickými skúsenosťami a geopolitickou polohou, zohráva kľúčovú úlohu v prístupe Estónska k vlastnej bezpečnosti. Estónsko bolo na počiatku 20. storočia súčasťou Ruskej ríše, pričom v priebehu 1. svetovej vojny na jeho území prebiehali boje medzi Nemeckom a Ruskou ríšou. Po rozpade cárskeho Ruska vyhlásilo v roku 1918 Estónsko nezávislosť a jeho suverenita bola potvrdená aj Tartským mierom z roku 1920 (Švec, 1996).

V roku 1940 sa Estónsko stalo súčasťou Sovietskeho zväzu ako jedna z jeho zväzových republík. V roku 1941 došlo k obsadeniu Estónska armádou Nemeckej ríše, pričom väčšina obyvateľov Estónska vítala armádu Nemeckej ríše ako osloboditeľov. V roku 1944 došlo k oslobodeniu Estónska Sovietskou armádou a k opätovnému pripojeniu Estónska k Sovietskemu zväzu a to až do roku 1991, kedy Estónsko získalo nezávislosť. Historické skúsenosti Estónska s opakovanou okupáciou zo strany rôznych štátov a stratou vlastnej suverenity hlboko ovplyvnili Estónsku národnú identitu a vnímanie bezpečnosti.

Vzhľadom k tomu sa Estónsko snažilo čím skôr integrovať medzi takzvané západné štáty a stať sa súčasťou NATO a Európskej únie. Snahu Estónska o integráciu do NATO a Európskej únie sa podarilo zavŕšiť v roku 2004, čo posilnilo bezpečnosť nie len Estónska, ale aj ďalších s ním susediacich krajín v danom regióne, nakoľko spolu s Estónskom do NATO a Európskej únie vstúpili aj Lotyšsko a Litva (Švec, 1996). Zo strany Estónska dochádzalo k rýchlej digitalizácii spoločnosti, pričom pokrok v oblasti digitalizácie je jedným z kľúčových prvkov v bezpečnostnej kultúre Estónska. V roku 2008 bolo v hlavnom meste Tallinne založené Centrum excelencie pre kybernetickú obranu NATO, čo len zvýrazňuje dôležitosť kybernetickej bezpečnosti v bezpečnostnej kultúre Estónska (MOSR, 2008).

Vysokú mieru digitálnej identity Estónska potvrdzujú aj exaktné ukazovatele. Podľa National Cybersecurity Index (NCSI, 2026) dosiahlo Estónsko v roku 2026 skóre 96,67 bodu, čím sa zaradilo na popredné miesta v rámci NATO. Táto technologická vyspelosť nie je len ekonomickým parametrom, ale integrálnou súčasťou estónskej bezpečnostnej kultúry, ktorá stiera rozdiely medzi civilným a vojenským digitálnym priestorom.

Estónsko v Národnom bezpečnostnom koncepte z roku 2023 označuje kybernetické útoky za existenčnú hrozbu pre národnú bezpečnosť. Dokument kladie dôraz na celospoločenskú kybernetickú odolnosť a označuje Ruskú federáciu ako hlavného aktéra hybridných operácií. Uvedený prístup odráža historickú aj skúsenosť Estónska z roku 2007, kedy sa jednalo o v tom čase najväčší kybernetický útok organizovaný iným štátom. Estónsko vníma kybernetické hrozby ako priame ohrozenie národnej identity (Estónsko, 2023).

V Estónsku žije významná Ruská menšina, ktorá predstavuje výzvu pre národnú identitu, pričom integrácia tejto menšiny a zabránenie vplyvu Ruskej federácie na túto

menšinu sa javia ako kľúčové pre udržanie stability a jednoty Estónska. Vzhľadom k tomu Estónska vláda investuje do programov na podporu integrácie a posilnenie spoločného pocitu identity medzi všetkými obyvateľmi Estónska. Historické skúsenosti, digitalizácia, členstvo v medzinárodných organizáciách a riešenie otázok súvisiacich s menšinovým obyvateľstvom v Estónsku formuje prístup k jeho bezpečnosti. Silná národná identita a proaktívny prístup k moderným výzvam umožňujú Estónsku efektívne chrániť vlastnú suverenitu a stabilitu (Řehák, 2020).

3.2 Lotyšsko

Lotyšsko, podobne ako Estónsko bolo súčasťou Ruskej ríše, pričom v roku 1918 vyhlásilo nezávislosť a po vytlačení zvyšných častí Ruskej armády a podpise mierovej zmluvy v roku 1920 získalo nezávislosť (Rauch, 1995). V roku 1940 sa Lotyšsko stalo súčasťou Sovietskeho zväzu ako jedna z jeho zväzových republík. V roku 1941 došlo k obsadeniu Lotyšska zo strany Nemeckej ríše, pričom rovnako ako v Estónsku vítalo obyvateľstvo Lotyšska vojakov Nemeckej ríše ako osloboditeľov. Po oslobodení Lotyšska Sovietskou armádou v roku 1944 došlo k opätovnému pripojeniu Lotyšska k Sovietskemu zväzu, ktoré trvalo až do roku 1991, kedy Lotyšsko opätovne získalo nezávislosť (Švec, 1996).

Po opätovnom získaní nezávislosti Lotyšsko kladie silný dôraz na národnú identitu, ktorá sa prejavuje aj tým, že Lotyšský jazyk je jediným oficiálnym jazykom v Lotyšsku. Táto snaha smeruje k posilneniu národnej identity a ochranu pred ruským vplyvom, pričom v roku 2012 sa v Lotyšsku uskutočnilo referendum o uznaní ruštiny ako druhého úradného jazyka, čo však obyvatelia Lotyšska v referende jednoznačne odmietli. Rusky hovoriace obyvateľstvo Lotyšska sa cíti v diskriminované a uznanie ruštiny ako druhého úradného jazyka požadovali z dôvodu zlepšenia podmienok svojho života v Lotyšsku (Líška, 2023).

Lotyšsko po získaní nezávislosti v roku 1991 sa podobne ako Estónsko orientovalo na západné štáty v snahe získať bezpečnostné záruky. V roku 2004 sa Lotyšsko stalo členským štátom NATO a Európskej únie. Lotyšsko sa sústreďí najmä na hybridné hrozby, kybernetickú bezpečnosť a boj proti dezinformáciám, pričom v Lotyšskom hlavnom meste Riga sa nachádza centrum excelencie NATO pre strategickú komunikáciu, ktoré sa zameriava na boj proti propagande a dezinformáciám. Lotyšská vláda si uvedomuje význam digitalizácie pre svoju bezpečnosť a investuje do kybernetickej obrany a ochrany digitálnych systémov. Po anexii Krymu zo strany Ruskej federácie došlo k vyslaniu predsunutej prítomnosti NATO do Lotyšska, pričom aj táto reakcia zo strany NATO môže signalizovať prítomnosť bezpečnostných hrozieb zo strany Ruskej federácie (Majchút, Bakič, 2021).

Lotyšsko v Štátnom obrannom koncepte poukazuje na rastúcu zraniteľnosť kritickej infraštruktúry a definuje hybridné hrozby ako kombináciu kybernetických útokov, dezinformácií a sabotáží, pričom Ruskú federáciu považuje za hlavného aktéra týchto hrozieb. Lotyšsko kladie dôraz na prevenciu a rýchlu detekciu kybernetických útokov, pričom

kybernetický priestor vníma ako dôležitý priestor, kde sa môže rozhodovať o suverenite malých štátov (Lotyšsko, 2023).

Lotyšsko v snahe zvyšovania bezpečnosti okrem predsunutej prítomnosti NATO aj výrazným spôsobom navýšilo výdavky na obranu, kde v roku 2024 výdavky na obranu predstavovali 3,15% oproti pôvodne Lotyšskom deklarovaným 2,4%. Lotyšsko sa zároveň v roku 2023 vrátilo k brannej povinnosti, kde postupne dochádza navyšovaniu osôb podliehajúcej brannej povinnosti (Rostoks, 2024).

3.3 Litva

Litva rovnako ako Estónsko a Lotyšsko bola do roku 1918 súčasťou Ruskej ríše. Od roku 1918 až do roku 1940 bola Litva nezávislým štátom, pričom od roku 1940 sa stala súčasťou Sovietskeho zväzu ako jedna z jeho zväzových republík. V roku 1941 došlo k okupácii Litvy zo strany Nemeckej ríše, kde v roku 1944 bola z pod tejto okupácie Litva oslobodená Sovietskou armádou a do roku 1991 bola opäťovne súčasťou Sovietskeho zväzu. V roku 1991 sa Litve podarilo získať nezávislosť. (Švec, 1996).

Jedným z najdôležitejších prvkov národnej identity Litvy je jej jazyk, ktorý patrí medzi najstaršie indoeurópske jazyky. Po získaní nezávislosti sa jazyková a kultúrna politika Litvy stala základom pre národnú jednotu. Ruská menšina žijúca v Litve, hoci je z hľadiska počtosti menšia ako v Lotyšsku alebo Estónsku, predstavuje výzvu v oblasti bezpečnosti. Hrozby v oblasti propagandy a dezinformačných kampaní zo strany Ruskej Federácie vníma Litva ako súčasť hybridnej vojny s cieľom oslabovania pobaltských štátov.

Litva sa rovnako ako Estónsko a Lotyšsko po získaní nezávislosti v roku 1991 orientovala na západné štáty s cieľom integrácie do NATO a Európskej únie, čo sa jej podarilo zavŕšiť v roku 2004. Členstvo Litvy v NATO a Európskej únii umožnilo Litve posilniť jej obranu, ale aj ekonomickú stabilitu. Od roku 2017 sa v Litve nachádza mnohonárodná bojová skupina NATO, ktorá je vedená Nemeckom a ktorá má posilniť obranu uvedeného regiónu pred prípadnou agresiou zo strany Ruskej federácie (Zima, 2022).

Litva neustále zvyšuje výdavky na obranu a udržiava systém povinnej vojenskej služby, čo odráža historicky zakorenený dôraz na pripravenosť na obranu. V reakcii na vývoj v kybernetickej sfére Litva investuje do ochrany digitálnej infraštruktúry. Vlada podporuje kybernetickú bezpečnosť a zároveň bojuje proti propagande, ktorá sa snaží ovplyvňovať litovskú spoločnosť. Litva je jedným z najväčších kritikov Ruskej federácie v Európskej únii a aktívne podporuje Ukrajinu v súvislosti s vojenskou agresiou, čo je súčasť jej celkovej strategickej identity v medzinárodnom kontexte. V prípade pobaltských štátov (Estónsko, Lotyšsko a Litva) má identita silný historický a geopolitický základ, kde tieto štáty mali spoločnú históriu, politickú, hospodársku, sociálnu a kultúrnu podobnosť (Zajedová, 2006).

Kľúčovú úlohu zohráva vnímanie hrozby zo strany Ruskej federácie a ich členstvo v NATO a Európskej únii. Vzťahy pobaltských štátov a Ruskej federácie sú v porovnaní s inými bývalými republikami Sovietskeho zväzu výrazne horšie a to z dôvodu, že tieto sa po získaní

nezávislosti vydali cestou prozápadnej orientácie v snahe stať sa členmi Európskej únie a NATO, čo sa im v roku 2004 úspešne podarilo. Na dosiahnutí tohto cieľa sa nič nezmenilo ani rôznymi vplyvmi Ruskej federácie, ktorá sa snažila a snaží zachovať si vplyv nad územiami bývalého Sovietskeho zväzu (Švec, 1996).

Litva svoju bezpečnostnú identitu v posledných rokoch posilňuje aj v oblasti eliminácie kybernetických hrozieb, ktoré sú vnímané ako priame ohrozenie štátnosti. Oficiálne správy Národného centra kybernetickej bezpečnosti uvádzajú nárast kybernetických incidentov cielene zameraných na kritickú energetickú infraštruktúru. Tieto trendy nútia Litvu posilňovať technologickú odolnosť ako protiopatrenie voči asymetrickému tlaku zo strany Ruskej federácie (Litva, 2024).

3.4 Ruská federácia

Identita Ruskej federácie je formovaná historickými skúsenosťami, ale aj geopolitickou polohou. Ruská federácia ako subjekt medzinárodného práva síce existuje len od roku 1991, avšak pobaltské štáty ju vnímajú ako priameho ideového a mocenského nástupcu Sovietskeho zväzu respektíve Ruskej ríše. Obdobie po rozpade Ruského impéria bolo v ruskom strategickom myslení vnímané ako katastrofálna strata strategickej hĺbky, čo následne determinovalo snahy Sovietskeho zväzu o opätovné ovládnutie pobaltského priestoru v roku 1940.

Ruská federácia od svojho vzniku v roku 1991 prešla procesom hľadania novej politickej identity, kde tento proces zahŕňal rôzne diskusie o smerovaní zahraničnej politiky Ruskej federácie. V 90. rokoch 20. storočia Ruská federácia nemala jednoznačne a koncepcne sformulovanú koncepciu zahraničnej politiky. Aspekty hľadania vlastnej štátnosti boli sformulované v zahranično-politických dokumentoch takzvaného prechodného obdobia pod názvom hlavné zásady vojenskej doktríny v Ruskej federácii (Solik, Baar, 2016).

Identita Ruskej federácie ovplyvňuje jej bezpečnostnú politiku, kde už koncepcia zahraničnej politiky Ruskej federácie z roku 2000 zdôrazňovala význam ochrany národných záujmov a suverenity Ruskej federácie, pričom za najväčšiu hrozbu v tom čase bol považovaný medzinárodný terorizmus (Majchút, Bakič, 2021). Bezpečnostná kultúra Ruskej federácie teda vychádza aj z postavenia Ruskej federácie ako veľmoci, čo ovplyvňuje prístup Ruskej federácie k bezpečnostným a medzinárodným otázkam. Ruská federácia často interpretuje rozširovanie NATO a Európskej únie smerom k svojim hraniciam ako ohrozenie svojej bezpečnosti. Toto vnímanie zo strany Ruskej federácie je dlhodobo zakorenené v historických skúsenostiach a pocite obklúčenia. Ruská federácia nebola schopná zabrániť rozširovaniu NATO o štáty strednej a východnej Európy (Horemuž, 2010).

V súčasnej dobe vedenie Ruskej federácie často zdôrazňuje význam tradičných hodnôt, ktoré zahŕňajú konzervatívne normy, rodinné hodnoty a pravoslávnu vieru. V roku 2022 prezident Vladimir Putin podpísal dekrét, ktorým poveril vládu Ruskej federácie propagovaním týchto hodnôt, čo je možné považovať za snahu o posilnenie vplyvu Ruskej federácie

a prezentáciu Ruskej federácie ako alternatívu k liberalizmu západných štátov. Ruská federácia zohráva dominantnú úlohu v Organizácii zmluvy o kolektívnej bezpečnosti, pričom táto dominantná úloha vyplýva z postavenia Ruskej federácie ako veľmoci v oblasti vojenskej, politickej a finančnej.

Dominancia vo vojenskej oblasti vyplýva z toho, že Ruská federácia je vojensky najväčším a najsilnejším členom Organizácie zmluvy o kolektívnej bezpečnosti. Dominancia v oblasti politického vplyvu vyplýva z toho, že Ruská federácia má významný vplyv na rozhodovacie procesy v Organizácii zmluvy o kolektívnej bezpečnosti. Dominancia vo finančnej oblasti vyplýva z toho, že Ruská federácia podstatnou časťou prispieva na financovanie Organizácie zmluvy o kolektívnej bezpečnosti (Joščák, Ďurkech, 2016).

Identita Ruskej federácie formovaná historickým pocitom ohrozenia a veľmocenskými ambíciami sa premieta do bezpečnostnej kultúry založenej na asertivite, vojenskej sile a obrane tradičných hodnôt. Rusko vníma bezpečnosť v širšom geopolitickom kontexte, pričom kladie dôraz na svoju sféru vplyvu a multipolárny svetový poriadok (Juza, 2010). Súčasná ruská identita sa tak nekonštruje na zelenej lúke, ale vedome nadväzuje na imperiálnu aj sovietsku tradíciu, pričom nezávislosť Estónska, Lotyšska a Litvy interpretuje skôr ako anomáliu či dočasný dôsledok geopolitického oslabenia Moskvy v 90. rokoch 20. storočia

4 KOMPARÁCIA BEZPEČNOSTNEJ KULTÚRY POBALTSKÝCH ŠTÁTOV A RUSKEJ FEDERÁCIE

Pobaltské štáty majú oproti Ruskej federácii zásadné odlišné prístupy k bezpečnostnej kultúre, pričom práve identita v tomto rozdieli zohráva významnú úlohu. Pobaltské štáty vnímajú éru Sovietskeho zväzu ako okupáciu, pričom po jeho rozpade sa národná identita pobaltských štátov formovala práve na odmietaní ruského vplyvu (Švec, 1996). Pobaltské štáty reprezentujú demokratické a prozápadné štáty a naproti tomu Ruská federácia považuje rozpad Sovietskeho zväzu za geopolitickú katastrofu a jeho snahou je obnoviť sféru vplyvu v postsovietskom priestore.

Pobaltské štáty vnímajú NATO ako záruku ich bezpečnosti a spoliehajú sa na kolektívnu obranu v prípade agresie zo strany Ruskej federácie. Naproti tomu Ruská federácia považuje NATO za hlavnú hrozbu oslabovania vlastnej geopolitickej moci. Pobaltské štáty investujú do vlastnej kybernetickej bezpečnosti a boja proti hybridnej vojne a propagande, pričom Ruská federácia sa práve prostredníctvom hybridnej vojny a propagandy snaží vyvolávať vnútorné napätie v pobaltských štátoch.

Rozdiely v bezpečnostnej kultúre medzi pobaltskými štátmi a Ruskou federáciou majú priamy dopad na medzinárodné vzťahy, vojenské stratégie, ekonomické politiky, ale aj celkovú bezpečnostnú situáciu v danom regióne.

Tabuľka 1 hlavné rozdiely v bezpečnostnej kultúre pobaltských štátov a Ruskej federácie

OBLASŤ	POBALTSKÉ ŠTÁTY	RUSKÁ FEDERÁCIA
IDENTITA	národná, prozápadná, európska	civilizačná, imperiálna, anti-západná
VNÍMANIE HROZIEB	Ruská federácia ako existenčná hrozba	NATO ako geopolitický nepriateľ
BEZPEČNOSTNÁ STRATÉGIA	kolektívna obrana NATO	kolektívna obrana OZKB
POLITICKÁ KULTÚRA	demokracia, občianska spoločnosť	autokracia, centralizovaná moc
KYBERNETICKÁ BEZPEČNOSŤ	defenzívna stratégia, NATO CCDCOE	ofenzívna stratégia, kybernetické útoky na iné štáty

Zdroj: Vlastné spracovanie

5 SCENÁRE MOŽNÉHO VÝVOJA BEZPEČNOSTNEJ SITUÁCIE

Aplikácia metódy scenárov v kontexte bezpečnostnej identity pobaltských štátov umožňuje identifikovať kritické body, ktoré môžu determinovať budúcu stabilitu regiónu. Vo všeobecnosti je možné uviesť, že scenáre nie sú predpoveďou budúcnosti, ale slúžia ako analytický nástroj na testovanie odolnosti prijatých strategických konceptov voči asymetrickým hrozbám zo strany Ruskej federácie. Na základe syntézy faktorov historickej skúsenosti, vnímania suverenity a aktuálnej úrovne technologickej vyspelosti je možné predpokladať nasledujúce scenáre vývoja.

5.1 Scenár eskalácie

Scenár eskalácie vychádza z predpokladu zlyhania diplomacie a prechod k otvorenému vojenskému konfliktu. V takomto prípade je možné predpokladať masívne rozmiestnenie vojsk Ruskej federácie na hraniciach s pobaltskými štátmi, narušovanie vzdušného priestoru a prípadne aj následnú vojenskú inváziu, čo by viedlo k aktivácii článku 5 Severoatlantickej zmluvy (Severoatlantická zmluva, 1949). Súčasťou tohto scenára by boli aj kybernetické útoky na kritickú infraštruktúru a intenzívna dezinformačná kampaň.

Z hľadiska bezpečnostnej kultúry by tento scenár pre pobaltské štáty nebol len bojom o vlastné územie, ale aj bojom o prežitie samotnej národnej identity. V takomto prípade je možné predpokladať, že by došlo k totálnej mobilizácii spoločnosti a obrana pobaltských štátov by sa stala ústredným prvkom kolektívnej identity jednotlivých pobaltských štátov. V prípade ak by uvedený scenár nastal, viedlo by to aktivácií článku 5 Severoatlantickej zmluvy, pričom vzhľadom k tomu, že Ruská federácia už od roku 2022 vedie vojenský konflikt na Ukrajine, tento scenár sa javí ako nepravdepodobný.

5.2 Scenár stagnácie a hybridnej vojny

Scenár stagnácie a hybridnej vojny predpokladá pokračovanie napätia medzi pobaltskými štátmi a Ruskou federáciou. Ruská federácia bude aj naďalej pokračovať v hybridnom pôsobení, snahou destabilizovať pobaltské štáty ekonomicky a prostredníctvom pôsobenia na ruskojazyčné menšiny vyvolávať vnútorné nepokoje a oslabovať tak dôveru občanov v štát prípadne inštitúcie ako NATO a EÚ. Pobaltské štáty preto musia aj naďalej budovať vlastnú odolnosť a schopnosť čeliť dezinformáciám a hybridným hrozbám. Scenár stagnácie a hybridnej vojny sa javí ako najpravdepodobnejší.

5.3 Scenár deeskalácie napätia a diplomatického dialógu

Scenár deeskalácie napätia a diplomatického dialógu predpokladá postupné znižovanie napätia medzi pobaltskými štátmi a Ruskou federáciou s postupným obnovovaním diplomatických vzťahov a zníženiu vojenskej prítomnosti na oboch stranách hraníc. Uvedený scenár by paradoxne vzhľadom na historické skúsenosti pobaltských štátov s Ruskou federáciou mohol znamenať len pomalú transformáciu identity pobaltských štátov voči Ruskej federácii. Vzhľadom k tomu, že nedôvera pobaltských štátov voči Ruskej federácii je pomerne hlboko zakorenená, takáto transformácia by vyžadovala dlhodobý proces, preto je možné tento scenár považovať za najmenej pravdepodobný.

DISKUSIA

Identita zohráva kľúčovú úlohu pri formovaní bezpečnostných stratégií jednotlivých štátov. V prípade pobaltských štátov (Estónska, Lotyšska a Litvy) tieto vnímajú za najdôležitejšiu orientáciu na NATO a Európsku úniu, kybernetickú bezpečnosť, boj proti dezinformáciám a energetickú nezávislosť. Všetky tri pobaltské štáty vnímajú Ruskú federáciu ako najväčšiu bezpečnostnú hrozbu, čo sa vystupňovalo po anexii Krymu v roku 2014, ale aj po vojenskej agresii zo strany Ruskej federácie voči Ukrajine v roku 2022. Zároveň vnímajú ako bezpečnostnú hrozbu systematické dezinformačné kampane zo strany Ruskej federácie vo vzťahu k pobaltským štátom, ktorých cieľom je oslabiť ich vnútornú stabilitu. Naopak Ruská federácia považuje za najväčšiu hrozbu rozširovanie NATO smerom k svojim hraniciam.

V snahe predísť rozširovaniu NATO smerom k vlastným hraniciam využíva Ruská federácia expanzívnu politiku na ochranu „ruskojazyčného obyvateľstva“, pričom tento naratív bol použitý aj ako zámienka k anexii Krymu v roku 2014 respektíve k vojenskej agresii voči Ukrajine v roku 2022. Bezpečnostná kultúra Ruskej federácie obmedzuje jej schopnosť integrovať sa do multipolárneho sveta bez vyvolávania konfliktov, pričom ospravedlňovanie agresie voči susedným štátom z dôvodu ochrany „ruskojazyčného obyvateľstva“ prispieva k nestabilite celého regiónu. Identita teda zohráva významnú úlohu pri formovaní bezpečnostnej kultúry skúmaných štátov.

ZÁVER

Rozdiely v identite zásadne formujú bezpečnostnú kultúru pobaltských štátov a Ruskej federácie, pričom identita predstavuje kľúčový determinant, ktorý formuje bezpečnostnú kultúru v danom regióne. Rozdiely v bezpečnostnej kultúre vedú k pretrvávajúcim konfliktom v rôznych oblastiach, napríklad vojenskej politiky, hybridných hrozieb, kybernetickej bezpečnosti alebo informačnej vojny. Tieto rozdiely nie sú len teoretické, ale majú aj konkrétne dopady na bezpečnostné stratégie, medzinárodné vzťahy, ale aj celkovú stabilitu pobaltského regiónu.

Pobaltské štáty budú aj naďalej posilňovať svoju integráciu do západných štruktúr a budú sa snažiť čo najefektívnejšie odolávať vplyvu zo strany Ruskej federácie. Ruská federácia bude aj naďalej pokračovať v hybridných operáciách v snahe udržať respektíve zvýšiť svoj vplyv v pobaltských štátoch respektíve celom postsovietskom priestore. Vzhľadom na aktuálny vývoj je možné očakávať ďalšiu eskaláciu napätia spočívajúcu v súperení medzi NATO a Ruskou federáciou o vplyv v pobaltskom regióne.

V prípade zhoršenia vzťahov medzi NATO a Ruskou federáciou napríklad v dôsledku ďalšieho vývoja vojny na Ukrajine sa môže zvýšiť aj riziko vojenskej eskalácie, avšak tento scenár je stále považovaný za málo pravdepodobný. Prínosom článku je využitie prístupu zameraného na identitu a bezpečnosť, čo umožňuje lepšie predvídať správanie pobaltských štátov nielen na základe vojenských kapacít, ale aj ich identitného ukotvenia.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- ESTÓNSKO. National Security Concept of Estonia 2023. Tallinn: Government of the Republic, 2023. Dostupné na internete: <https://lnk.sk/zn023>
- HOFREITER, L. 2023. Bezpečnostná a strategická kultúra – teoretické vymedzenie. In: Vojenské reflexie: Vojenský vedecký časopis [online]. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 18 (2), s. 7-26. ISSN 1336-9202. DOI: <https://doi.org/10.52651/vr.a.2023.2.07-26>
- HOFREITER, L., BREZINA D. 2023. Bezpečnosť, bezpečnostná politika a bezpečnostný systém [online]. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, ISBN 978-80-8040-657-8 (online). DOI: <https://doi.org/10.52651/bbps.b.2023.9788080406578>
- HOFREITER, L., ŠIMKO J. 2024. Bezpečnostná a strategická kultúra štátu [online]. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2024. ISBN 978-80-8040-671-4 (online). DOI: <https://doi.org/10.52651/basks.b.2024.9788080406714>
- HOREMUŽ, M. 2010. Bezpečnostná politika Ruskej federácie z pohľadu geopolitiky. Medzinarodne vztahy (Journal of International Relations), 8.2: 115-130.

- JOŠČÁK M., ĎURKECH B. 2016. Aliančná bezpečnosť v podmienkach organizácie dohody o kolektívnej bezpečnosti. *Kultura Bezpieczeństwa. Nauka–Praktyka–Refleksje*, 23: 90-110.
- JUZA P. 2010. Historicko-civilizačný aspekt ruskej geopolitiky v 21. storočí In: *Almanach ročník V*, číslo 01/2010 s.31, ISSN 1337-0715 [online]. Dostupné na internete: <https://sdu.sk/kBW>
- LIŠKA, R. 2023. Vplyv Ruska na Pobaltie. In: *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2023* [National and International Security: zborník príspevkov zo 14. medzinárodnej vedeckej konferencie [online]. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2023, s. 181-194. ISBN 978-80-8040-651-6 (online). DOI: <https://doi.org/10.52651/nmb.c.2023.9788080406516.181-194>
- LITVA. Second Investigation Department under the MoD a State Security Department of the Republic of Lithuania. National Threat Assessment 2024. Vilnius: Ministry of National Defence, 2024. 80 s. Dostupné na internete: <https://lnk.sk/hioro>
- LOTYŠSKO. Ministerstvo obrany. The State Defence Concept. Riga: Ministry of Defence, 2023. 19 s. Dostupné na internete: <https://lnk.sk/lvat3>
- MAJCHÚT, I.; BAKIČ, M. 2021. Rusko-Pobaltské Vzťahy Russian-Baltic Relations. *Medzinárodné Vzťahy Slovak Journal Of International*, 311s.
- MOSR 2008, dostupné na internete: <https://www.mod.gov.sk/slovensko-bude-mat-zastupcu-v-centre-nato-pre-kyberneticku-obranu/>
- NCSI, 2026. National Cyber Security Index: Estonia [online]. Dostupné na internete: <https://ncsi.ega.ee/country/ee/>
- RAUCH, G. 1995. The Baltic States : the years of independence: Estonia, Latvia, Lithuania, 1917 -1940. Gerald Onn. [s.l.] : [s.n.], 265 s. ISBN 1-85065-233-3.
- ŘEHÁK, M. 2020. Politické ovlivňování Ruskou federací v kontextu Baltických států. *Kulturní studia*, 14.1: 35-61. DOI: <https://doi.org/10.7160/KS.2020.140103>
- ROSTOKS, T. 2024. NATO and the Baltic Region, dostupné na internete: <https://lnk.sk/qzcrs>
- SEVEROATLANTICKÁ ZMLUVA. Washington D.C., 4. apríla 1949. Dostupné na internete: <https://lnk.sk/bcmzx>
- SOLIK, M.; BAAR, V. 2016. Koncept Ruského Sveta ako nástroj implementácie Soft Power v Ruskej zahraničnej Politike/The Concept Of Russian World As An Instrument Of The Implementation Of Soft Power In The Foreign Policy Of The Russian Federation. *Politické vedy*, 1: 8.
- ŠVEC, L., MACURA, V., ŠTOL, P. 1996. Dějiny pobaltských zemí. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 423 s. ISBN 80-7106-154-9.
- ZÁJEDOVÁ, I. 2006. Pobaltská regionální spolupráce: kooperace v regionu v letech 1991-1997 očima estonské politické historiografie. Karolinum.
- ZIMA, A. 2022. Nato's enhanced forward presence (EFP) in Baltic states and Poland, IRSEM, No. 131, pp 2-18, dostupné na internete: <https://lnk.sk/dhmq2>

Vyhlásenie o dostupnosti údajov: Viac informácií a údajov je možné získať od autora na základe žiadosti.

Príspevky autorov: Autor si prečítal a súhlasil s publikovanou verziou rukopisu.

JUDr. Martin DANIŠ

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika

Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš

e-mail: martin.danis2@aos.sk

ORCID: 0009-0005-4806-9247